

۵. پرکاری و خستگی ناپذیری

طلبه جوان و روحانی باید پرکار و پرتلاش باشد و از کار خسته نشود. اندکی احساس خستگی و میل به راحت طلبی کار را خراب خواهد کرد؛ باید خستگی ناپذیر باشید.... همه باید روحیه دنباله‌گیری و کنجکاوی داشته باشند. من به طلبه‌های جوان توصیه می‌کنم، دنبال کار را بگردید و خسته نشوید. هر کاری که شروع می‌کنید تا نهایت آن کار بروید و احساس کسالت و ملالت نکنید.^{۱۵}

۶. تقدم تهذيب بر علم آموزی

من توصیه به خشوع و ذکر و تقوا و سعی برای تقرب الی‌الله را برای طلاب واجب‌تر می‌دانم تا توصیه به علم که مایه اصلی کارشان علم است. اگر علم باشد، تقوا نباشد، این علم می‌شود بی‌فایده؛ گاهی هم مضر. عالمانی داشتیم چه علم دینی، چه علم غیردینی که نه فقط از این علم بهره‌ای نبردند و بهره‌ای نرساندند، بلکه وزر و وبال شد. این روح معنویت در کالبد علم و عالم لازم است.^{۱۶}

۷. توصیه به رعایت زی طلبگی و تلاش برای حفظ قداست روحانیت

یک چیز دیگری که در باب روحانیت شرط و لازم است که ما دقیقاً و جدأ به آن توجه کنیم، مسئله حفظ قداست روحانی است. روحانیت دارای قداست است. مردم به من و شما که نگاه می‌کنند، به‌خاطر لباس‌مان شأن‌مان و شغل‌مان حساب خاصی برای ما باز می‌کنند و یک تقدسی قائلند. بعضی از گناهانی که خودشان می‌کنند، خیال می‌کنند ماها نمی‌کنیم؛ بعضی از کارهای خیری که خودشان انجام نمی‌دهند، خیال می‌کنند ما انجام می‌دهیم. خیال می‌کنند ماها دائم در حال ذکر الهی و توجه به پروردگار که غالباً از آن غفلت می‌شود – هستیم؛ یک چنین تصوراتی درباره ما دارند؛ البته این تصورات را نباید تقویت کرد. امام سجاد علیه السلام در یکی از ادعیه صحیفه ثانیه سجاده از خدای متعال شش چیز می‌خواهد که یکی‌اش این است: «ولینا رجحاً»؛ باطنم از ظاهرم بهتر باشد. ماها در این زمینه گرفتاریم. باید باطن‌مان از ظاهرمان بهتر باشد. این قداست را چگونه حفظ کنیم؟ حفظ قداست با سلامت مالی، سلامت اخلاقی و حفظ زی طلبگی است. نمی‌گوییم عبا یاره به دوش‌مان ببندازیم؛ معنای زی طلبگی این نیست. معنایش این است که در دنیا طلبی مثل دنیا طلبان عمل نکنیم؛ هرچه هوس کردیم، بخواهیم. من قبل‌ها روایتی دیدم که هرکس هرچه دلش خواست بیپوشد، هرچه دلش خواست بخورد و هر مرکوبی که دلش خواست سوار شود، این شخص پیش خدای متعال ملعون است. این شأن پولدارها و پول‌پرست‌هاست. ما هم فلان چیز را هوس می‌کنیم؛ اما حالا پول نداریم؛ به مجردی که پول گیرمان آمد، فوراً می‌رویم آن را تهیه می‌کنیم. منتظریم که از این صد جزء اشراقی‌گری، وقتی این یک جزئش فراهم شد، نود و نه جزء دیگر را هم در فرصت‌های دیگر همین‌طور به‌تدریج فراهم کنیم، این شأن طلبگی نیست. شأن طلبگی این است که انسان یک زی متوسطی همراه با قناعت، سلامت مالی و سادگی به‌طور نسبی برای خودش نگه دارد. سلامت اخلاقی خیلی مهم است. آن وقت قداست حفظ خواهد شد.^{۱۷}

۸. ضرورت حفظ شور و نشاط جوانی

طلبه باید روحیه جوانی را با همه خصوصیات جوانی حفظ کند این جوانی نباید به پیری تبدیل شود. اگر جوان ما ظاهراً و سناً جوان، ولی روحیتاً پیر و بی‌نشاط و بی‌حوصله و بی‌ابتکار و ناامید باشد، بسیار چیز بدی است. طلبه باید منشأ امید و شور و نشاط و تحرک باشد.^{۱۸}

۹. حفظ ارزش‌ها؛ ارزش علم و جهاد

یک مسئله، مسئله ارزش‌ها در حوزه است. طلاب باید ارزش‌هایی را به‌عنوان ارزش‌های ثابت و زوال‌ناپذیر همواره به یاد داشته باشند که از جمله آنها، ارزش علم و ارزش جهاد است. ارزش جهاد را دست‌کم نگیرید. طلبه جهادگر، طلبه تلاشگر، طلبه بسیجی، طلبه‌ای که آماده است تا در میدان‌های خطر حضور پیدا کند، این طلبه است که اگر با ابزار علم مجهز شده، آن وقت دنیایی در مقابل او دیگر تاب نمی‌آورد. نظام حوزه بایستی این ارزش‌ها را رشد بدهد و پیش بیاورد....^{۱۹}

۱۰. زهد و ساده‌زیستی

مسئله تهذیب اخلاق، مسئله ساده‌زیستی، مسئله اعراض از زخارف دنیا را بایستی در حوزه‌های علمیه جدی گرفت. این‌طور نباشد که طلبه به‌خاطر خانه‌اش – که دو خیابان تا محل درس فاصله دارد – به فکر ماشین شخصی بیفتد.

دین است، از خود منهای دین حیثیتی ندارد. اگر روحانیت از مسائل اساسی – که نمونه برجسته آن، انقلاب عظیم اسلامی است – کناره می‌گرفت و در مقابل آن بی‌تفاوت می‌ماند، بدون تردید دین آسیب می‌دید و روحانیت هدفش حفظ دین است.

ثالثاً اگر حضور در صحنه موجب تحریک دشمنی‌هاست، این دشمنی‌ها در یک جمع‌بندی نهایی مایه خیر است. آن دشمنی‌هاست که غیرت‌ها و انگیزه‌ها را تحریک می‌کند و فرصت‌هایی برای موجود زنده می‌آفریند. هرجا به مجموعه روحانیت یا به دین یک خصومت‌ورزی و کین‌ورزی‌ای انجام گرفت، در مقابل حرکتی سازنده از سوی بیداران و آگاهان انجام گرفت.

رابعاً با بی‌طرف‌ماندن روحانیت در مسائل چالشی اساسی، موجب نمی‌شود که دشمن روحانیت و دشمن دین هم بی‌طرف و ساکت بماند؛ «ومن نام لم ینم عنه». اگر روحانیت شیعه در مقابل حوادث خصمانه‌ای که برای او پیش می‌آید، احساس مسئولیت نکند، وارد میدان نشود، ظرفیت خود را بروز ندهد، کار بزرگی را که بر عهده اوست انجام ندهد، این موجب نمی‌شود که دشمن دشمنی خود را متوقف کند؛ بعکس هر وقت آنها در ما احساس ضعف کردند، جلو آمدند. هر وقت احساس انفعال کردند، به فعالیت خودشان افزودند و پیش آمدند....^{۲۰}

من همیشه به دانشجویها و طلبه‌ها می‌گویم، به شما هم عرض می‌کنم و این به همه روحانیت مربوط می‌شود. باید سیاسی باشید؛ منتها نه به‌معنای ورود در باندها و جناح‌های سیاسی، نه به‌معنای ملعبه و آلت دست‌شدن این یا آن حزب یا گروه سیاسی یا سیاست‌بازان حرفه‌ای؛ این مطلقاً مورد نظر نیست؛ بلکه به‌معنای آگاهی سیاسی، قدرت تحلیل سیاسی، داشتن قطب‌نمای سالم سیاسی که جهت را درست نشان بدهد. گاهی ما طلبه‌ها اشتباه می‌کنیم. قطب‌نمای ما درست کار نمی‌کند و جهت‌یابی سیاسی را درست نشان نمی‌دهد. این چیزی نیست که به خودی خود و یک‌شبه به وجود بیاید؛ نه، این مزاولت در کار سیاست لازم دارد؛ باید با مسائل سیاسی آشنا شوید، حوادث سیاسی کشور را بدانید و حوادث سیاسی دنیا را بدانید. طلبه‌ها امروز به اینها نیاز دارند. یک گوشه‌ای نشستن سر خود را پایین انداختن، به هیچ کار کشور و جامعه کاری نداشتن و از هیچ حادثه‌ای، پیش‌امدی، اتفاق خوب یا بدی خبر نداشتن، انسان را از جریان دور می‌کند. ما مرجع مردم هم هستیم؛ یعنی مورد مراجعه مردمیم و اگر خدای نکرده یک علامت غلط نشان بدهیم، با یک چیزی که مطلوب دشمن است، بر زبان ما جاری بشود، ببینید. چقدر خسارت وارد می‌کند؛ بنابراین یک وظیفه مهمی که امروز ماها داریم، ارتباط با سیاست است. کناره‌گیری از سیاست درست نیست و کار روحانی شیعه نیست.^{۲۱}

مراقب باشید که دسته‌بندی‌ها و جناح‌بندی‌های سیاسی در حوزه نفوذ و رشد نکنند. جهت سیاسی طلاب، همان جهت سیاسی نظام و انقلاب است؛ همان جهت انقلاب را باید ان‌شاء‌الله در تبلیغات و در برخورد با مردم قولاً و عملاً پی بگیرید.^{۲۲}

• پی‌نوشت‌ها

- در دیدار طلاب فضلا و اساتید حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۷/۱۳۸۹؛
- در دیدار روحانیون و طلاب ایرانی و خارجی در صحن مدرسه فیضیه قم، ۱۶ آذر ۱۳۷۴؛
- همان؛
- در دیدار طلاب فضلا و اساتید حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۷/۱۳۸۹؛
- همان؛
- در دیدار با اعضای شورای عالی حوزه، ۱۳۸۹؛
- همان؛
- همان؛
- همان؛
- دیدار با اعضای جامعه مدرسین، ۶/۸/۸۹؛
- سخنرانی در اجتماع طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم، ۰۱/۱۲/۱۳۷۰؛
- همان؛
- بیانات رهبری در مراسم عمامه‌گذاری، ۲۶/۱۰/۱۳۷۲؛
- بیانات در آغاز درس خارج فقه ۳۱/۰۶/۱۳۷۰؛
- بیانات (۱۳۶۹/۱۱/۱۲)
- بیانات در جمع علما و روحانیون شیعه و سنی کرمانشاه، ۲۰/۰۷/۱۳۹۰؛
- بیانات رهبری در جمع روحانیون استان سمنان، ۱۷/۰۸/۱۳۸۵؛
- سخنرانی در دیدار با مجمع نمایندگان طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم، ۱۳۶۹/۱۱/۳؛
- سخنرانی در اجتماع طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم، ۱۲/۰۷/۱۳۷۰؛
- بیانات در آغاز درس خارج فقه، ۳۱/۰۶/۱۳۷۰؛
- بیانات رهبری در دیدار طلاب فضلا و اساتید حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۷/۱۳۸۹؛
- بیانات رهبری در دیدار طلاب فضلا و اساتید حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۷/۱۳۸۹؛
- بیانات در جمع علمای شیعه و سنی کرمانشاه، ۲۰/۰۷/۱۳۹۰؛
- بیانات رهبری در دیدار طلاب حوزه علمیه قم، ۲۹/۰۷/۱۳۸۹؛
- بیانات رهبری در جمع روحانیون استان سمنان، ۱۷/۰۸/۱۳۸۵؛
- سخنرانی در اجتماع طلاب و فضلاء حوزه علمیه قم ۰۱/۱۲/۱۳۷۰.

تحول»؛ سرفصل‌های بخش «روحانیت» این منشور، شامل: «دیدگاه‌ها»، «بایسته‌ها»، «لباس روحانیت» و «اعلام و اشخاص» و سرفصل‌های بخش «تعاملات» این منشور، شامل: «حکومت و نظام اسلامی»، «جامعه»، «دانشگاه»، «مذاهب اسلامی» و «سایر ادیان» است که هرکدام از این سرفصل‌ها برای خود زیرمجموعه‌هایی دارد.

محتویات این منشور از سایت رهبر معظم انقلاب، نرم‌افزارهای معتبر و دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله‌العظمی شهید امام خامنه‌ای علیه السلام تهیه شده و مخاطبان آن، فرهیختگان حوزوی و مدیران تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز حوزه‌های علمیه می‌باشند.

«جامعیت محتوا»، نخستین ویژگی این اثر است؛ چراکه دستیابی و ارائه حداکثری و جامع آراء و نظارت رهبر معظم انقلاب در موضوع مهم و حساس حوزه و روحانیت، مورد تأکید جدی این پژوهش بوده است و برای رسیدن به این مقصود، بیانات و مکتوبات منتشرشده و منتشرنشده از ۱۴ خرداد سال ۱۳۶۸ تا پایان سال ۱۳۹۵ مورد مطالعه و تحقیق قرار گرفته است.



مطالبات اخلاقی شهید امام خامنه‌ای از حوزه‌های علمیه

وقتی مثلاً اهانتی شده باشد، درست باشد، بدانید این قطعاً انحراف است، این خطاست، اقتضای انقلابی‌گری اینها نیست. انقلابی باید بصیر باشد، باید بینا باشد، باید پیچیدگی‌های شرایط زمانه را درک کند. مسئله این‌جور ساده نیست؛ که یکی را رد کنیم یکی را اثبات کنیم یکی را قبول کنیم. این‌جوری نمی‌شود. باید دقیق باشید، باید شور انقلابی را حفظ کنید، باید با مشکلات هم بسازید، باید از طعن و دق دیگران هم روگردان نشوید؛ اما باید خامی هم نکنید؛ مراقب باشید مایوس نشوید [و] در صحنه بمانید؛ اما دقت کنید و مواظب باشید، رفتار بعضی از کسانی که به نظر شما جای اعتراض دارد، شما را عصبانی نکند، شما را از کوره در نبرد. رفتار منطقی و عقلانی یک چیز لازمی است؛ البته این را هم به همه توصیه کنیم که نیروهای انقلابی را متهم به افراطی‌گری نکنند؛ بعضی هم این‌جوری دوست می‌دارند. عنصر انقلابی، جوان انقلابی، طلبه انقلابی، فاضل انقلابی، مدرس انقلابی، در هر سطحی از سطوح را متهم کنند به افراطی‌گری نه این هم انحرافی است که به دست دشمن انجام می‌گیرد؛ واضح است. پس نه از آن طرف نه از این طرف.^{۲۳}

• حضور فعال روحانیت در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی

روحانیون وظایف اجتماعی هم دارند. روحانیون بایستی در مسائل اجتماعی وارد شوند؛ منتها آن نکته اساسی این است که این ورود روحانی در مسائل اجتماعی باید ورود همراه با روحانیت باشد نه با تحکم؛ اگر با تحکم شد، دیگر فایده‌ای ندارد. خصوصیت روحانی این است که با روحانیت، با اخلاق، با نصیحت، با ارائه راه، اطراف قضیه را آگاه کند، مشتاق کند، قانع کند، به یک کاری وادار شوند. اگر با تحکم شد، فایده‌ای ندارد. روحانی باید در مقام روحانی عمل کند؛ البته اگر شما رئیس‌جمهور شدید، در مقام رئیس‌جمهور یک وظیفه دیگری دارید، در مقام قاضی یک وظیفه دیگری دارید؛ اما در مقام روحانی، وظیفه این است که با زبان روحانیت و با زبان انبیاء علیهم السلام با مردم حرف بزنید، با تحکم نباید باشد، با روحیه سیاسی‌کارانه نباید باشد.^{۲۴}

اولاً حاشیه‌نشین‌شدن حوزه علمیه قم و هر حوزه علمیه دیگری، به حذف‌شدن می‌انجامد. وارد جریانات اجتماع و سیاست و مسائل چالشی‌نیودن، به‌تدریج به حاشیه‌رفتن و فراموش‌شدن و منزوی‌شدن می‌انجامد؛ لذا روحانیت شیعه با کلیت خود با قطع نظر از استثناهای فردی و مقطعی، همیشه در متن حوادث حضور داشته است. برای همین است که روحانیت شیعه، از یک نفوذ و عمقی در جامعه برخوردار است که هیچ مجموعه روحانی دیگری در عالم – چه اسلامی و چه غیراسلامی – از این عمق و از این نفوذ برخوردار نیست.

ثانیاً اگر روحانیت می‌خواست در حاشیه و در پیاده‌رو حرکت کند و منزوی شود، دین آسیب می‌دید. روحانیت سرباز دین است، خادم



مطالبات اخلاقی شهید امام خامنه‌ای از حوزه‌های علمیه

ماشین چیست؟ از اول بنای کار طلبگی بر عسرت و بی‌اعتنایی به زخارف دنیوی بود؛ اما حالا فوراً به فکر بیفتیم که یک ماشین شخصی و یک خانه کدزایی داشته باشیم؛ البته باید حداقل معیشتی وجود داشته باشد؛ طوری که انسان ذهنش مشغول آن چیزها نباشد و بتواند درش را راحت بخواند و کار لازم و مورد توقع را انجام بدهد؛ اما این‌طور نباشد که طلبگی هم به چیزی مثل بقیه کارهای دیگری که بعضی می‌کنند– دنبال تجملات و دنبال زخارف و امثال اینها رفتن– تبدیل شود. این عیب خیلی بزرگی است که باید به‌شدت از آن جلوگیری شود.^{۲۵}

• مراقبت از گرایش‌ها و احساسات انقلابی طلاب

یک مسئله دیگر در زمینه نظام رفتاری و اخلاقی حوزه، مسئله گرایش‌ها و احساسات انقلابی در حوزه است. عزیزان من! فضای انقلابی در کشور، دشمنان عنودی دارد، دشمنان کینه‌ورزی دارد [که] با حاکمیت فضای انقلابی در کشور مخالفند؛ می‌خواهند این فضا را بشکنند. شما دیدید در یک دوره‌ای شهادت را زیر سؤال بردند، جهاد را زیر سوال بردند، شهید را زیر سؤال بردند. نظرات امام را زیر سؤال بردند، پیغمبران را زیر سؤال بردند. مسئله این نیست که فلان زیدی با این مفاهیم مخالف است؛ مسئله این است که این مخالفت از نظر دشمن باید در جامعه مطرح شود؛ فضاسازی شود و فضای انقلابی بشکند. در حوزه علمیه همه باید به این مسئله توجه کنند. در متن جامعه این‌جور است. طبعاً در حوزه‌های علمیه هم این‌جور است. می‌دانند که شمای روحانی فقط یک فرد نیستید؛ مستمع دارید علاقه‌مند دارید؛ بنابراین در محیط پیرامون خودتان اثر می‌گذارید. می‌خواهند فضای انقلابی را بشکنند. روحانی انقلابی را منزوی کنند؛ تحقیر بسیج، تحقیر شهید، تحقیر شهادت، زیر سؤال‌بردن جهاد طولانی این مردم، اگر خدای نکرده در گوشه و کنار حوزه به وجود بیاید فاجعه است. بزرگان حوزه بایستی مواظب و مراقب باشند و مانع بشوند.^{۲۶}

• پرهیز از افراط و تفریط و درک پیچیدگی‌های شرایط زمانه

یک نکته هم خطاب به جوانان پرشور و انقلابی حوزه است که متن حوزه غالباً همین جوان‌های پرشور و طلاب انقلابی هستند. عزیزان من! آینده مال شماهاست. امید آینده کشور شماها هستیم؛ باید خیلی مراقبت کنید. درست است که جوان طلبه انقلابی، اهل عمل است، اهل فعالیت است، اهل تسویف و امروز به فردا انداختن کار نیست؛ اما باید مراقب باشد؛ مبدا حرکت انقلابی‌جوری باشد که بتواند تهمت افراطی‌گری به او بزنند. از افراط و تفریط بایستی پرهیز کرد. جوان‌های انقلابی بدانند؛ همان‌طور که کناره‌گیری و سکوت و بی‌تفاوتی ضربه می‌زند، زیاده‌روی هم ضربه می‌زند؛ مراقب باشید، زیاده‌روی نشود. اگر آن چیزی که گزارش شده است که به بعضی از مقدسات حوزه، به بعضی از بزرگان حوزه، به بعضی از مراجع یک

منشور ۱۵ جلدی «حوزه و روحانیت» از نگاه رهبر شهید

تشکیل شده که هرکدام از این بخش‌ها، جلد‌های متعددی را به خود اختصاص داده است.

گفتنی است، در مجموعه ۱۵ جلدی منشور «حوزه و روحانیت» هیچ‌گونه تحلیلی وارد نشده است. همچنین اثر و ماکت اولیه این اثر دو سال پیش از رونمایی، به رهبر شهید انقلاب تقدیم شده است. از سوی دیگر همه مطالب منتشرشده از سوی مؤسسه انقلاب اسلامی، با اجازه رهبر شهید انقلاب منتشر می‌شود.

این کتاب شامل سخنرانی‌ها و مکتوبات رهبر معظم انقلاب از زمان آغاز رهبری ایشان تا پایان سال ۹۵ است و حدود ۲ هزار جلسه از بیانات و مکتوبات ایشان را در بر می‌گیرد؛ سرفصل «حوزه» شامل تهذیب، پژوهش، تبلیغ و آموزش است؛ همچنین تشکیلات حوزوی، اصلاح و تحول حوزه و مسائل مربوط به نهادهای حوزوی نیز در چندصد صفحه مورد مطالعه قرار گرفته

منشور ۱۵ جلدی «حوزه و روحانیت» حاوی سخنرانی‌ها و مکتوبات رهبر شهید انقلاب علیه السلام از آغاز زعامت ایشان تا پایان سال ۹۵ است.

منشور ۱۵ جلدی «حوزه و روحانیت»، کتاب مرجع دیدگاه‌ها و مطالبات حوزه و روحانیت از منظر رهبر شهید انقلاب، اسفندماه سال گذشته با حضور علما، طلاب و روحانیان در مدرسه علمیه دارالشفا رونمایی شد.

این منشور به‌همت مؤسسه لوح و قلم و با همکاری مؤسسات مختلف از جمله مؤسسه انقلاب اسلامی یا مرکز نشر آثار رهبر شهید انقلاب، به‌مدت ۱۰ سال در بیش از ۹هزار صفحه مطالب جمع‌آوری شده که بخش زیاد سخنان بیان‌شده از سوی رهبر شهید انقلاب در این اثر، در جایی منتشر نشده است.

این کتاب از سه بخش «حوزه»، «روحانیت» و «تعاملات»